

Kirjallinen kysymys KK 545/2020 vp

Tom Packalén ps

Kirjallinen kysymys Suomen kansalaisuuden automaattisesta pe- riytymisestä ja asevelvollisuudesta

Eduskunnan puhemiehelle

Viitaten ulkoministeri Pekka Haaviston vastaukseen kirjalliseen kysymykseen KKV 109/2020 vp.:

*"Kansalaisuuslain (359/2003) 9 §:n mukaan lapsi saa syntyessään Suomen kansalaisuuden syn-
nyinpaikastaan riippumatta, jos äiti on Suomen kansalainen. Väestötietojärjestelmään tehty re-
kisteröinti ei ole sama asia kuin kansalaisuus. Se ei myöskään ole lapsen kansalaisuuden edelly-
tys."*

Toisin sanoen kaikkien suomalaisten äitien lapset ovat **automaattisesti** suomen kansalaisia (oi-
keuksineen ja velvollisuuksineen), **vaikka heitä ei ole ilmoitettu väestötietojärjestelmään**,
koska kansalaisuus seuraa suoraan laista eikä ole riippuvainen syntyneen lapsen ilmoittamisesta
tai rekisteröinnistä väestötietojärjestelmään.

Suomen kansalaisuudesta seuraa niin oikeuksia kuin velvollisuuksiakin. Suomen kansalaisella on
mm. velvollisuus noudattaa Suomen lakeja myös muualla kuin Suomessa. Suomen kansalainen
voidaan tuomita Suomessa rikoksesta, joka on tehty ulkomailla.

Perustuslain 127 §:n mukaan jokainen Suomen kansalainen on velvollinen osallistumaan isän-
maan puolustukseen.

Asevelvollisuuslain (1438/2007) 2 §:n mukaan jokainen miespuolinen Suomen kansalainen on
asevelvollinen sen vuoden alusta, jona hän täyttää 18 vuotta, sen vuoden loppuun, jona hän täyt-
tää 60 vuotta. Asevelvollisuuden suorittamiseen kuuluu mm. varusmiespalvelus. Miespuolinen
Suomen kansalainen, joka asuu ulkomailla, on kutsunanalainen sinä vuonna, kun hän täyttää 18
vuotta.

Väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain 24 §:n
1 momentin 2 kohdan mukaan Digi- ja väestötietovirastolla on oikeus saada ulkomailla oleskele-
valta Suomen kansalaiselta tiedot hänen muuttuneista henkilötiedoistaan, mm. lapsen syntymäs-
tä. Lain 25 §:n mukaan Suomen kansalaisella on velvollisuus oma-aloitteisesti ilmoittaa tiedot
Digi- ja väestötietovirastolle välittömästi, kun tietojen muutostarve on todettu. Velvoitteen nou-
dattamatta jättämäiselle ei ko. laissa ole säädetty sanktioita eikä myöskään tarkkaa määräaikaa il-
moituksen tekemiselle. Suomen kansalaisuus seuraa suoraan kansalaisuuslaista eikä ole riipu-

Kirjallinen kysymys KK 545/2020 vp

vainen lapsen rekisteröinnistä väestötietojärjestelmään. Rekisteriviranomainen ei normaalitapauksissa saa tietoa ulkomailla syntyneistä Suomen kansalaisista (ja rekisteröintiä varten tarvittavia asianmukaisia asiakirjoja) muutoin kuin vanhempien ilmoituksesta.

Äidin Suomen kansalaisuus voi siis johtaa tilanteeseen, että hänen miespuolinen lapsensa, joka ei ole tietoinen hänelle automaattisesti periytyneestä Suomen kansalaisuudesta (äiti ei ole ilmoittanut Suomen viranomaisille syntyneestä lapsesta) voi tietämättään syyllistyä sotilasrikokseen (asevelvollisuuslain noudattamatta jättäminen), koska kansalaisuus periytyy hänelle automaattisesti äidin kansalaisuuden perusteella. Ilmoituksella lapsen syntymästä Suomen viranomaisille tai merkinnästä väestörekisteriin ei ole juridista vaikutusta kansalaisuuteen.

Otetaan teoreettinen esimerkki. Perhe asuu Yhdysvalloissa. Äiti, joka on Suomen kansalainen, saa Yhdysvaltojen kansalaisen kanssa poikalapsen. Lasta pidetään vain Yhdysvaltojen kansalaisena (USA:n passi/henkilökortti). Äiti ei ole ilmoittanut syntynyttä lasta Suomen Digi- ja väestötietovirastolle. Tämä aikuinen lapsi muuttaa 21-vuotiaana työn perässä Suomeen. **Hän on Kansalaisuuslain mukaan Suomen kansalainen**, koska Suomen kansalaisuuden saaminen perustuu suoraan lakiin eikä siitä ei tehdä erillistä päätöstä. Asevelvollisuuslain mukaan kaikki miespuoliset Suomen kansalaiset ovat asevelvollisia, ja jättäessään noudattamatta asevelvollisuutta he syyllistyvät asevelvollisuuslain rikkomiseen.

Suomen ja Yhdysvaltojen välinen sopimus kaksoiskansalaisuuden perusteella tapahtuvasta vapautuksesta asevelvollisuudesta ei tässä esimerkissä tule suoraan kyseeseen, koska kaksoiskansalaisuutta ei ole merkitty Suomen väestörekisteriin. Lisäksi sopimuksen mukaan henkilö voidaan kuitenkin määrätä palvelukseen, jos hän muuttaa Suomeen ennen sen vuoden loppua, jona hän täyttää 30 vuotta. Yhdysvallat toimii tässä teoreettisessa esimerkissä vain valtio-esimerkkinä. Tämä esimerkki tulee siten nähdä yleisenä toisesta valtiosta/kansalaisuudesta riippumatta.

Asevelvollisuuslain 7 luvun pykälät liittyen toisen valtion kansalaisuuteen ja asevelvollisuuden suorittamiseen koskevat tilanteita, joissa virallisesti todettu monikansalaisuus/kaksoiskansalaisuus on asianmukaisesti kirjattuna väestötietojärjestelmään. Päätöksentekijänä vapautusasioissa on laissa mainittu aluetoimistot, joilla luonnollisesti tulee olla kaikki viralliset rekisterimerkinnot kansalaisuuksista käytössään.

Tällä kirjallisella kysymyksellä haluan tuoda esiin Kansalaisuuslain (359/2003) 9 §:n tulkinnasta "kansalaisuuden automaattinen periytyminen" syntyvät käytännön haasteet, kun lapsi saa syntyessään Suomen kansalaisuuden automaattisesti synnyinpaikastaan riippumatta, jos lapsen äiti on Suomen kansalainen. Koska kansalaisuus seuraa suoraan kansalaisuuslaista, se ei ole riippuvainen lapsen rekisteröinnistä väestötietojärjestelmään. Myöskään määräaikaa rekisteriin ilmoittamiselle ei ole asetettu. Tällainen lain tulkinta automaattisesti ilman ilmoitusta syntyvästä kansalaisuudesta (ei siis oikeudesta kansalaisuuteen) johtaa käytännössä tilanteeseen, että maailmalla on useita lapsia ja aikuisia, jotka eivät edes tiedä olevansa Suomen kansalaisia oikeuksineen ja velvolluuksineen.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Kirjallinen kysymys KK 545/2020 vp

Onko tämä kirjallisessa kysymyksessä esimerkinomaisesti esitetty miespuolinen henkilö syyllistynyt rikokseen jättäessään noudattamatta asevelvollisuuslakia (ei ole saapunut kutsuntoihin eikä suorittamaan varusmiespalvelusta),

onko poliisi tai muu viranomainen toimintavelvollinen suhteessa lainrikkojaan, eli ottaako poliisi/muu viranomainen miehen kiinni saadessaan tiedon hänen suomalaisesta äidistään, toisin sanoen henkilön Suomen kansalaisuudesta siihen liittyvine velvollisuuksineen, joita ei ole noudatettu,

mikä viranomainen on toimivaltainen tekemään päätöksen esimerkkitapauksessa sekä Suomen että USA:n tai muun valtion kansalaisen (kaksoiskansalaisen) vapautuksesta asevelvollisuuslain 7 luvun 75 §:n ehtojen täytyessä, ja millaisella prosessilla tapauksessa voitaisiin tehdä päätös ja

jos henkilöä ei ole rekisteröity Suomen väestötietojärjestelmään mutta henkilö on halukas luopumaan Suomen kaksoiskansalaisuudestaan (joka on periytynyt hänelle automaattisesti äidin Suomen kansalaisuuden perusteella), niin millä menettelyllä henkilö vapautuu Suomen kansalaisuudesta?

Helsingissä 2.7.2020

Tom Packalén ps